

รูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ
ในเขตพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร
An Effective Temple Management Model
in Bang Na District, Bangkok

พระคุณานนท์ สอนสวาส, พัชรี กล่อมเมือง และ อรุณ ไชยนิทย์

Phra Khunanon Sonsawas, Patcharee Klommeung, and Arun Chainit

หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Master of Public Administration Program (Public Administration), Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: younonnon001@gmail.com, and onarun1804@gmail.com

Received July 5, 2026; Revised August 31, 2026; Accepted August 31, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ และ 3) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 155 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระนักบริหารและประธานไวยาวัจกรวัด จำนวน 20 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.97$, S.D. =0.665) 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.413) และ 3) รูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพที่สร้างขึ้นเป็นรูปแบบที่บูรณาการหลักการบริหารสมัยใหม่ เข้ากับหลักพระธรรมวินัย ประกอบด้วย การวางแผนเชิงระบบ โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนการบริหารบุคคลและพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงาน การอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพ การประสานเครือข่ายวัด ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบบรายงานผลและการสื่อสารที่โปร่งใส และการจัดทำงบประมาณที่คุ้มค่า ตรวจสอบได้ เพื่อยกระดับการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบันและเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด; ประสิทธิภาพ; การมีส่วนร่วม; แรงจูงใจ; ภาวะผู้นำ

Abstract

This research aimed to 1) study the effective management of temples in Bang Na District, Bangkok; 2) study the factors affecting effective temple management; and 3) create an effective temple management model. The research employed a mixed methods approach. Quantitative data was collected through questionnaires from a sample of 155 monks in Bang Na District, Bangkok, and analyzed using descriptive and inferential statistics. Qualitative data was collected through in-depth interviews with 20 key informants, including temple administrators and temple administrators, and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The overall effectiveness of temple management in Bang Na District, Bangkok, was at a high level, with a mean of ($\bar{X}=3.97$, S.D. =0.665); 2) The factors affecting effective temple management were also at a high level, with a mean of ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.413); and 3) The developed effective temple management model integrated modern management principles with Buddhist doctrines and discipline, comprising systemic planning. A clear structure and roles for personnel management and staff development, effective direction and command, coordination of networks of temples, communities, and related agencies, a transparent reporting and communication system, and cost-effective and auditable budgeting are essential to enhance temple management in line with the current social context and ensure sustainability.

Keywords: temple management; efficiency; participation; motivation; leadership

บทนำ

วัดเป็นสถาบันที่มีความสำคัญเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยมาแต่อดีต โดยที่พระสงฆ์ มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตด้วยวัด เป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในด้านหลักธรรมและวิชาการอื่น ๆ และเป็นผู้นำทางจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของ ชาวพุทธ แต่ในปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลง ด้านความเจริญก้าวหน้า และเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยที่มีผลมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้วัฒนธรรมวิถีชีวิต และอาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปวัดถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญในการประสานงานจากหน่วยงานในสังคมเช่นสถาบันการปกครอง สถาบันทางสังคมและเพราะว่าวัดเป็นที่พำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของ พระภิกษุเพื่อเป็นศาสนทายาทสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณรเมื่อศึกษาในทางสังคม จากอดีตที่ผ่านมา Kaewchan et al. (2024) ด้วยวัดมีใช้องค์กรหลักที่มีอิทธิพลต่อสังคมในภาพรวม และด้วยวัดมิได้ทำหน้าที่หลักที่ให้การศึกษารับรู้วิชาการอื่น ๆ อีกทั้งยังถูกลดบทบาทลงตามกระแส การเปลี่ยนแปลงของสังคม การที่จะทำให้วัดหรือพระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำและแบบอย่างใน เรื่องคุณธรรม องค์กรที่มีศักยภาพในการให้การศึกษารับรู้หลักธรรมคำสอนตามหลัก พระพุทธศาสนา ตามที่สังคมคาดหวัง ได้นั้น วัดต้องปรับเรื่องการบริหารจัดการวัด และการปฏิบัติตาม ภารกิจของวัดทุกด้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และ พระภิกษุสงฆ์ควรจะได้รับโอกาสในการศึกษา

เรียนรู้ให้เท่าทันทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป อย่างเท่าเทียมเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดโครงสร้างและระบบการปกครอง และอำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์ และการบริหารวัด การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งมีการกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษา จัดการศาสนสมบัติ มีการกำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติราชการ 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 1 จำนวนวัดพัฒนาที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาตามมาตรฐานของ สพค ในปี 2553 มีจำนวน 12,750 วัด ตัวชี้วัดที่ 2 จำนวนวัดที่มีฐานข้อมูลศาสนสมบัติของวัด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดครบถ้วน ในปี 2553 มีจำนวน 5,347 วัด ตัวชี้วัดที่ 3 จำนวนวัดที่มีการรายงานทางการเงินตามมาตรฐานที่กำหนด ในปี 2552 มีจำนวน 1,321 วัด ตัวชี้วัดที่ 4 จำนวนวัดที่จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นมาตรฐานสำหรับวัด ในปี 2553 มีจำนวน 11,179 วัด ตัวชี้วัดที่ 5 และ ตัวชี้วัดที่ 6 เกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน และร้อยละที่เพิ่มขึ้นของผู้สอบผ่านธรรมสนามหลวง (Chunsom, 2014)

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน ต้องอาศัยการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ผสานกับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ เน้นความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อตอบสนองต่อสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตัวชี้วัดที่เป็นข้อมูลสำคัญที่สะท้อนถึงการบริหารงานของวัดในประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2560 มาตรา 20,20 ทวิ และ 21 ความหมายของการบริหารงานในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การดูแลรักษาตนเอง เรียกว่า “กายบริหาร” ไปจนถึงการปกครอง ดูแล รักษา หมู่คณะภายในวัด อันได้แก่ หมู่พระภิกษุ ชื่อว่า “พระสงฆ์” และสามเณร อุบาสก อุบาสิกา พราหมณ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัด รวมทั้งการจัดการกิจการของวัด เรียกว่า “การบริหารวัด” และ การปกครองคณะสงฆ์ “ในสังฆมณฑลทั่วประเทศ” ผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติของวัดคือ เจ้าอาวาส ศาสนสมบัติของวัดมีทั้งสังฆาภิบาลทรัพย์และอสังฆาภิบาลทรัพย์จำนวนมาก องค์การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2560 ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญคือ ผู้บัญชาการระเบียบการ และอุปกรณ์ ต่าง ๆ อำนาจการบริหารงานของคณะสงฆ์ รวมศูนย์อยู่ที่องค์กรส่วนกลางซึ่งมีหน้าที่กำกับเชิงนโยบาย ปัจจุบันมีคณะทำงานต่าง ๆ แล้ว แต่การปกครองสงฆ์ในระดับส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมา ซึ่งเป็นองค์กรที่อยู่ในพื้นที่ดำเนินการ จึงควรมีคณะทำงานขึ้นมาเพื่อรองรับกิจการของสงฆ์ ในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นภาระอยู่กับเจ้าคณะแต่ละระดับเพียงรูปเดียวและบางแห่งก็ถูกรวบอำนาจโดยพราหมณ์ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ โครงสร้างการปกครองที่รวมศูนย์ปัจจุบัน จึงเป็นโครงสร้างที่ไร้ประสิทธิภาพ สภาพปัญหาการบริหารองค์กรภายในวัดในปัจจุบันมีตัวแปรที่สำคัญ 4 อย่างด้วยกัน คน เงิน กระบวนการบริหาร วัสดุ การบริหารจัดการวัดยังติดอยู่กับรูปแบบเดิม ๆ อยู่กับที่ คือ ไม่ค่อยได้พัฒนารูปแบบ และวางแผนในการบริหารจัดการภายในวัดที่เป็นระบบและรูปธรรมที่ดีและเหมาะสมในสถานการณ์ยุคปัจจุบัน ที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อมหนึ่ง การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ คือ การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถใน

การวางแผน จัดสรรทรัพยากร (คน เงิน วัสดุ) และดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของวัด ทั้งการปกครอง ศาสนศึกษา สาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ ให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้ การปฏิบัติธรรม และเป็นที่พักของชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยยึดหลักพุทธธรรมและ ธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับบริบทสังคมยุคใหม่ การบริหารจัดการวัดในยุค โลกาภิวัตน์ ท่ามกลาง สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้ง ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ทำให้วัดต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการบริหารจัดการให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับ สภาพแวดล้อมในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารวัดต้องมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลัก พุทธธรรมนำการบริหารไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบ ต่าง ๆ มาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหารวัดที่มีรูปแบบแตกต่างไปจาก สมัยก่อนอย่างมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาด้านสงเคราะห์ ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากการบริหารจัดการวัดตาม ภารกิจหลัก 6 ประการแล้ว ยังต้องมีการใช้หลักการบริหารสมัยใหม่ มาประยุกต์ใช้กับวัด (National Office of Buddhism, 2021)

จากเหตุผลดังกล่าวพระนักบริหารจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ วัดในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร เพื่อหาแนวทางในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ภายใน การบริหารจัดการวัดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การบริหารจัดการภายในวัดจึงมีปัญหาใน ด้านต่าง ๆ มาก ขาดการแก้ไขในการบริหารจัดการวัดเหมาะสม และกลายเป็นวัดร้างไปในที่สุด ปัญหา เหล่านี้ยังมิได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องถูกหลักการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังมาจากคณะพระ บริหาร และอาจกลายเป็นสาเหตุใหญ่อันน่า พยาและส่งผลเสียหายถึงความทรุดโทรมเสื่อมสลายของ พระพุทธศาสนา รวมถึงปัญหาเรื่องผลประโยชน์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสมบัติของวัด โดยเฉพาะเรื่องเงิน บริจาคต่างๆจำนวนมหาศาลที่วัดได้มาจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธาบริจาคให้นั้น ยังมีช่องโหว่อยู่มากมาย การบริหารจัดการและการจัดทำบัญชีทางการเงินไม่โปร่งใสเป็นเหตุให้มีการทุจริต ทำให้เงิน วัดรั่วไหลเป็นจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัด

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องพิจารณาในมิติของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อ กระบวนการบริหาร ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชน ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนด

นโยบาย การดำเนินกิจกรรม และการพัฒนาองค์กรรวมของวัด ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วม ด้านทรัพยากร ด้านแรงจูงใจ และด้านภาวะผู้นำ ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ การบริหารวัดเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร ชาวบ้าน หรือองค์กรภายนอก เข้ามามีบทบาทในการเสนอความคิดเห็นร่วมวางแผน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการยอมรับ การสร้างความสัมพันธ์ และการขับเคลื่อนกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของชุมชน

Phrakhruphichitworawet et al. (2022) รูปแบบการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี การแข่งขันเรือยาวสามารถจัดจำแนกออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารจัดการ (Management) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ซึ่งเรียกโดยรวมว่า PMS Model ในมิติของ การมีส่วนร่วม เน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนในการมีส่วนร่วมเชิงรุกในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณี โดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการป้องกันไม่ให้เกิดประเพณีสูญหาย การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและแก้ไข การมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัย และการมีส่วนร่วมในการรักษาให้คงอยู่ ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนออกมาในรูปของการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น การร่วมกันวางกติกาชุมชน การพัฒนารูปแบบการจัดงานให้ทันสมัย และการยึดมั่นในมาตรฐานประเพณีดั้งเดิม ในมิติของ การบริหารจัดการ มุ่งเน้นการวางนโยบายที่ชัดเจน ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำแผนงานที่ยืดหยุ่นและครอบคลุมทั้ง การส่งเสริมอาชีพ การจัดกิจกรรมเสริม และการป้องกันการสูญหายขององค์ประกอบสำคัญของประเพณี รวมทั้ง การดำเนินการเชิงระบบ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการการรักษากฎกติกา การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดงาน และการประสานงานระหว่างภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการวางแผนงานในการประเมิน ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องส่วนมิติของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ วัด ชุมชน และภาครัฐ โดยวัดทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและแบบอย่างทางศีลธรรมมีบทบาทใน การประสานความร่วมมือ ชุมชนมีหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างแข็งขัน โดยการมีคณะกรรมการจัดงานที่เข้มแข็ง และประชาชนทั่วไปที่มีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมตามศักยภาพของตน ส่วนภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนเชิงนโยบาย งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้การอนุรักษ์ประเพณีดำเนินไปอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมทั้ง 3 มิตินี้ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่ครอบคลุม สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และสามารถปรับตัวได้ตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การรักษาและส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมของประเพณีการแข่งขันเรือยาวให้คงอยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สรุปการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างบทบาทของวัดในฐานะแหล่งเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในทุกมิติ ทั้งการคิด การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ และการประเมินผล ชุมชนมีบทบาทตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย ร่วมใช้ทรัพยากร จนถึงการตรวจสอบผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน อีกทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์แน่นแฟ้นระหว่างวัดกับประชาชนให้ยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบของกระบวนการบริหารที่ครอบคลุมในทุกด้าน ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคคล การอำนวยการ การประสานงาน การรายงานผล และการจัดทำงบประมาณ องค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนช่วยให้วัดสามารถปฏิบัติศาสนกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนรอบวัด โดยในหัวข้อต่อไปนี้จะนำเสนอรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบที่เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการวัด การวางแผนถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการที่พระนักบริหารกำหนดเป้าหมาย กิจกรรม ทรัพยากร และระยะเวลาในการดำเนินงานภายในวัด อย่างเป็นระบบ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนรอบวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Boonbungkird and Chaiyakhet (2022) การวางแผนงบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรในสภาวะที่เศรษฐกิจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การวางแผนที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ทำทนาย และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนภายในองค์กร เป้าหมายเหล่านี้จะเป็นกรอบควบคุม การจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านการเงินและไม่ใช้การเงินให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน และช่วยให้องค์กรสามารถวัดผล การดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม การกำหนดเป้าหมายที่ดีส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพทางการเงินโดยตรง เนื่องจากช่วยให้ผู้บริหารและพนักงานมีความรู้ ความเข้าใจ และ ความมุ่งมั่นในการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนที่วางไว้ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุม การดำเนินงานเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างต้นทุนและผลตอบแทน ทั้งในด้านรายได้ กำไร การใช้ทรัพยากรบุคคล และการพัฒนาคุณภาพ การให้บริการ นอกจากนี้ การวางแผนงบประมาณควรคำนึงถึงรูปแบบการดำเนินงานและตัวชี้วัดผล การดำเนินงานทั้งทางการเงิน (เช่น อัตราผลตอบแทนต่อทุน ต้นทุน ต่อหน่วย) และไม่ใช้การเงิน (เช่น ความพึงพอใจของผู้รับบริการ การเปรียบเทียบกับองค์กรอุตสาหกรรมเดียวกัน) เพื่อให้สามารถติดตาม ประเมิน และปรับปรุงแผนได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อสมาชิก ในองค์กรมีส่วนร่วมและเข้าใจ แนวทางการวางแผนงบประมาณ องค์กรจึงสามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างแม่นยำ ช่วยป้องกันความเสี่ยงจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม และเพิ่มโอกาสในการสร้างความสำเร็จอย่างยั่งยืน

Mangsiri (2020) การวางแผนถือเป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชุมชนรอบพื้นที่วัด การวางแผนทางการเงินระดับครัวเรือนมีบทบาทในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว งานวิจัยที่ศึกษาชุมชนรอบวัดมงคลชัยพัฒนา ได้เสนอแนวทางการวางแผนการเงินระดับครัวเรือนที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน โดยใช้กระบวนการแบบผสมผสานทั้งการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสอบถาม จากกลุ่มหัวหน้าครัวเรือน ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และหน่วยงานภาครัฐในจังหวัด ผลการศึกษานำไปสู่การสร้างแนวทาง “S-A-V-E” ในการวางแผนการเงิน ซึ่งประกอบด้วย (S) การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนตามหลัก SMART (Specific, Measurable, Accountable, Realistic, Time – bound), (A) การปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านการออมและการลงทุน, (V) การเพิ่มมูลค่าเงินออมผ่านการลงทุนที่เหมาะสม และ (E) การประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

แนวทางดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้ชุมชนมีทักษะในการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีการอบคิดที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

สรุปการวางแผนเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารจัดการวัดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พระนักบริหารจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ การวางแผนงบประมาณที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนเป้าหมายที่ชัดเจนและท้าทาย ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วนภายในองค์กร ซึ่งช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม ลดความเสี่ยง และสามารถติดตามประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการเงินและไม่ใช้การเงิน ขณะเดียวกัน การวางแผนในระดับชุมชน เช่น การเงินครัวเรือน ก็มีบทบาทในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชาวบ้านรอบวัด นอกจากนี้ การวางแผนอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังยังแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้ข้อมูลจากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านกายภาพ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม สุนทรียศาสตร์ หรือองค์ประกอบทางเคมี เพื่อกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ที่เหมาะสม และยั่งยืน สะท้อนให้เห็นว่าการวางแผนในทุกระดับจำเป็นต้องตั้งอยู่บนข้อมูลที่ครบถ้วน รอบด้าน และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร

การบริหารจัดการองค์กรเป็นศาสตร์ที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน และเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรทุกประเภทให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม รวมถึงองค์กรทางศาสนาอย่าง 'วัด' ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและจิตใจของพุทธศาสนิกชน การทำความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งต่อการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการวัดในบริบทปัจจุบันของเขตบางนา กรุงเทพมหานคร หัวข้อนี้จะนำเสนอภาพรวมของแนวคิดทฤษฎีที่สำคัญ อันประกอบด้วย

ความหมายของการบริหารจัดการองค์กร

Watcharasin & Chalardsaku (2023) การจัดการ หมายถึงกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลร่วมกันประสานงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ไม่สามารถทำได้โดยลำพัง ส่วนองค์กรคือการรวมตัวของบุคคลที่มีความสัมพันธ์และวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้โครงสร้างที่ชัดเจน ในยุคศตวรรษที่ 21 ผู้นำต้องเผชิญกับความท้าทายจากการแข่งขันทางธุรกิจ ความหลากหลายของบุคลากร การบริหารเวลา และทักษะในการบริหารคน โดยปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ ชี้ให้เห็นว่าโลกยุคใหม่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว กลยุทธ์เดิมอาจใช้ไม่ได้อีกต่อไป ขณะที่ฟิลลิป คอตเลอร์ เตือนว่าองค์กรที่ไม่สามารถปรับตัวได้จะล้มเหลว ผู้นำยุคนี้จึงต้องเปิดรับการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้จากคู่แข่ง และขยายมุมมองสู่บริบทระดับโลกเพื่อความอยู่รอดขององค์กร

Ngampakon et al. (2019) การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งเน้นการใช้ความรู้ ทักษะ และหลักการต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการและหลักธรรมทางศาสนา เพื่อให้การจัดการในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ในแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรมที่สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบุคคลในองค์กร โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) เปยยวัชชะ วาจอันเป็นที่รัก 3) อตถจริยา การประพฤติตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่น และ 4) สมานัตตตา การวางตนเสมอภาค หลักธรรมทั้ง 4 นี้

เปรียบเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยวที่ช่วยระดับประคองความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาให้แน่นแฟ้น นำไปสู่การยอมรับ การเคารพ และการประสานพลังในการพัฒนาองค์กรได้อย่างยั่งยืน

Narknawa et al. (2023) การบริหาร คือ กระบวนการวางแผน จัดสรรทรัพยากร ประสานงาน และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความรู้ ทักษะ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในยุคที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงวัยสมบูรณ์” การบริหารต้องมุ่งเน้นที่การจัดการทรัพยากรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนวคิด “เกษตรทฤษฎีใหม่” ซึ่งเป็นแบบแผนการบริหารที่ผสมผสานองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแนวทางพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการสร้างบทบาทใหม่ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีคุณค่าและมีส่วนร่วมกับสังคม

Molasaeng (2023) การบริหาร คือ กระบวนการจัดการที่ใช้หลักการ วิธีการ เทคนิค และเครื่องมือในการวางแผน องค์กร การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยแนวคิดที่ว่า การบริหารสามารถนำหลักการจากภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Results – based Management) อย่างแท้จริง ในบริบทของการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) การบริหาร ไม่เพียงแต่เน้นการทำงานให้เป็นระบบ แต่ยังรวมถึงการวัดผลลัพธ์ (Outcome) และผลผลิต (Output) อย่างชัดเจน การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โดยเฉพาะสิ่งจูงใจทางการเงิน การให้ผู้บริหารมีอิสระในการตัดสินใจ และการสร้างกลไกตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายสูงสุด คือการให้บริการประชาชนอย่างมีคุณภาพและความคุ้มค่า

Pawangkanan et al. (2023) การบริหาร คือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่าง มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยผู้บริหารจะไม่ลงมือปฏิบัติเองแต่ทำหน้าที่วางแผน สั่งการ ชักจูง และควบคุมให้บุคลากรปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากร เช่น คน เงิน งบประมาณ เครื่องมือ และเทคโนโลยี ผ่านหน้าที่หลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผนและการตัดสินใจ การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งทั้งหมดล้วนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเพิ่มคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ขององค์กรในทุกมิติ

Kaisuriyawong and Bubpaphan (2024) แนวคิดการบริหารจัดการองค์กรตามกรอบแนวคิด POCCC และการประยุกต์เทคโนโลยี AI กับ Metaverse แนวคิด POCCC เป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรแบบดั้งเดิมที่พัฒนาโดย Henri Fayol โดยประกอบด้วย 5 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) เพื่อกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ และแนวทางดำเนินงาน 2) การจัดองค์การ (Organizing) ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 3) การสั่งการ (Commanding) ซึ่งเป็นกระบวนการในการสื่อสารคำสั่งและมอบหมายงาน 4) การประสานงาน (Coordinating) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างสอดคล้อง และ 5) การควบคุม (Controlling) เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยแนวคิดนี้ยังคงเป็นกรอบการคิดที่ใช้ได้กับองค์กรทุกประเภท แม้จะถูกพัฒนาต่อยอดไปแล้วหลายรูปแบบ ในขณะเดียวกัน การบริหารจัดการองค์กรในปัจจุบันจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) และโลกเสมือนจริง (Metaverse) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหาร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุภายในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จำนวน 253 รูป/ คน โดยสามารถจำแนกจำนวนได้ทั้ง 4 วัด ดังตารางต่อไปนี้

วัด	พระภิกษุจำนวน/ รูป/ คน
1. วัดบางนาใน พระอารามหลวง	64
2. วัดบางนานอก	38
3. วัดศรีเอี่ยม	81
4. วัดผ่องพลอยวิริยาราม	70
รวม	253

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือของการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามขึ้น โดยการวิเคราะห์กรอบแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพองค์กร จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ 1) อายุ 2) พรรษา 3) ระดับการศึกษา และ 4) ตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งเป็นลักษณะคำตอบแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วม 2) ด้านทรัพยากร 3) ด้านแรงจูงใจ และ 4) ด้านผู้นำ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการจัดองค์กร 3) ด้านการบริหารบุคคล 4) ด้านการอำนวยความสะดวก 5) ด้านการประสานงาน 6) ด้านการรายงานผลปฏิบัติงาน และ 7) ด้านการจัดทำงบประมาณ

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะของรูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาสำหรับ-การวิจัยไปตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) นำแบบสอบถามมาดำเนินการหาความถูกต้อง (Validity)

2) หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยมีการทดลอง (Try Out) ได้แก่ การทดลองแจกแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ พระภิกษุของวัดธาตุทอง พระอารามหลวง ในพื้นที่เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร แล้วจึงนำมาคำนวณโดยใช้โปรแกรมหาค่า Cronbach's Alpha โดยค่าที่ออกมาจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.7 – 1.00 และค่าความเชื่อมั่นที่ได้ = 0.75

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ พร้อมทั้งนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มี ประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการมีส่วนร่วม	3.93	.674	มาก	4
2. ด้านทรัพยากร	3.98	.726	มาก	2
3. ด้านแรงจูงใจ	4.03	.730	มาก	1
4. ด้านผู้นำ	3.95	.757	มาก	3
รวม	3.97	.665	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.97$, S.D. =0.665) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านแรงจูงใจ ($\bar{X}=4.03$, S.D. =0.730) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากร ($\bar{X}=3.98$, S.D. =0.726) ต่อมาคือ ด้านผู้นำ ($\bar{X}=3.95$, S.D. =0.757) และน้อยที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X}=3.93$, S.D. =0.674) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

และใช้ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ พร้อมทั้งนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยายดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการวางแผน	3.99	.659	มาก	4
2. ด้านการจัดองค์กร	3.76	.752	มาก	7
3. ด้านการบริหารบุคคล	3.81	.678	มาก	5
4. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.81	.704	มาก	6
5. ด้านการประสานงาน	4.11	.774	มาก	3
6. ด้านการรายงานผลปฏิบัติงาน	4.52	.621	มากที่สุด	2
7. ด้านการจัดทำงบประมาณ	4.80	.405	มากที่สุด	1
รวม	4.11	.413	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.413) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำงบประมาณ ($\bar{X}=4.80$, S.D. =0.405) รองลงมาคือ ด้านการรายงานผลปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.52$, S.D. =0.621) ต่อมาคือ ด้านการประสานงาน ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.774) ต่อมาคือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}=3.99$, S.D. =0.659) ต่อมาคือ ด้านการบริหารบุคคล ($\bar{X}=3.81$, S.D. =0.678) ต่อมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.81$, S.D. =0.704) และน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดองค์กร ($\bar{X}=3.76$, S.D. =0.752) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบแล้วอธิบายผลเชิงเหตุผลด้วยการสนับสนุนจากข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบและสนับสนุนด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.413) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน และระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดทำงบประมาณ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.80$, S.D. =0.405) ด้านการรายงานผลปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.52$, S.D. =0.621)

ด้านการประสานงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=4.11$, S.D. =0.774) ต่อมาคือ ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.99$, S.D. =0.659) ต่อมาคือ ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}=3.81$, S.D. =0.704) และน้อยที่สุดคือ ด้านการจัดองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.76$, S.D. =0.752) ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Amnat Thiraviriyo (Khanta) et al. (2024) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการวางแผนอย่างเป็นระบบ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งตรงกับผลการศึกษาในที่พบว่าวัดในเขตบางนามีจุดแข็งด้านโครงสร้างองค์กร การจัดทำงบประมาณ และการประสานงานกับชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Kru Winayathorn Siricheth Siriwatthano et al.(2023) ที่ชี้ว่าการบริหารจัดการวัดที่ดีต้องตั้งอยู่บนความโปร่งใส การจัดทำข้อมูล การติดตามประเมินผล และการใช้รูปแบบการบริหารแบบผสมผสาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในที่พบว่าการบริหารงบประมาณและการรายงานผลมีความเป็นระบบและตรวจสอบได้ในระดับสูง จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่างย้ำตรงกันว่า หลัก PDCA และหลักธรรมาภิบาล เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสื่อสารที่เปิดกว้าง และผู้นำที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความขัดแย้ง เสริมสร้างความร่วมมือ และทำให้วัดสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม สรุปได้ว่าการบริหารจัดการวัดในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานครมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งด้านการจัดทำงบประมาณ การจัดองค์กร และการประสานงาน ขณะที่ด้านการวางแผน การพัฒนาบุคลากร และการรายงานผลเชิงกระบวนการยังเป็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งนี้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนแนวคิดว่าการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพต้องตั้งอยู่บนความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การใช้ข้อมูลจริง และการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้วัดสามารถดำรงบทบาทเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคมของชุมชนได้อย่างเข้มแข็ง และยั่งยืนต่อไป

ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า การบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผนของวัดต้องอาศัยหลักการที่เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลจริง ทั้งด้านทรัพยากร งบประมาณ บุคลากร และความต้องการของชุมชน การวางแผนที่ดีควรเริ่มจากการสำรวจปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ และกำหนดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม โดยต้องมีทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การวางแผนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งพระภิกษุ คณะกรรมการวัด และชาวบ้าน เพื่อให้แผนงานได้รับการสนับสนุนและปฏิบัติได้จริง การนำหลัก PDCA มาประยุกต์ใช้ รวมถึงการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้การบริหารจัดการวัดมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และปรับตัวได้ตามสถานการณ์ การวางแผนที่ดียังต้องสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัย นโยบายของคณะสงฆ์ และบริบทของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อวัดและประชาชนในพื้นที่ ด้านการจัดองค์กร พบว่า วัดที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการจำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กร ที่ชัดเจน มี

การแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรในแต่ละตำแหน่ง ทั้งฝ่ายพระภิกษุ คณะกรรมการวัด และฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ การจัดองค์กรที่ดีต้องมีระบบ การประชุม การสั่งการ และการสื่อสารภายในที่เป็นระบบ ชัดเจน และตรวจสอบได้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี เช่น การเผยแพร่ข้อมูลผ่านโซเชียล การประชุมออนไลน์ หรือระบบติดตามงาน ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานมีความรวดเร็วและโปร่งใสมากขึ้น การจัดองค์กรที่ดีควรสอดคล้องกับระเบียบคณะสงฆ์ นโยบายมหาเถรสมาคม และบริบทของวัดในพื้นที่ เพื่อให้การบริหารเป็นไปในทิศทางเดียวกันและตอบสนอง ต่อความต้องการของทั้งสงฆ์และชุมชน โดยเฉพาะการมอบหมายงานตามความถนัดของ แต่ละบุคคลและการมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของวัดมีประสิทธิภาพและเกิดความเชื่อมั่นจากสาธารณชน ด้านการบริหารบุคคล พบว่า การบริหารบุคคลในวัดที่มีประสิทธิภาพต้องให้ความสำคัญกับ การใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ ความถนัด และศักยภาพของแต่ละคน โดยมีการจัดอบรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพและตอบโจทยภารกิจของวัด ทั้งด้านศาสนา การศึกษา และการบริการสังคม นอกจากนี้ การบริหารบุคคลที่ดีต้องมีระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน การเสริมแรงเชิงบวก เช่น การยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลตามความเหมาะสม เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ และต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารบุคคลเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้านการอำนวยการสั่งการ พบว่า การอำนวยการสั่งการภายในวัดต้องมีความเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และยึดตามโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีทิศทางและสามารถติดตามผลได้จริง การสั่งการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง การประชุมชี้แจงก่อนเริ่มงาน การติดตามผลอย่างใกล้ชิด และการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติ นอกจากนี้ ผู้นำวัดควรสั่งการด้วยหลักเมตตา มีเหตุผล และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานเสนอความคิดเห็นกลับ (two – way communication) เพื่อสร้างความร่วมมือและให้การทำงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนต้องเปิดเผยข้อมูล โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่คณะกรรมการวัดและประชาชนในชุมชน ด้านการประสานงาน พบว่า การประสานงานภายในวัดและระหว่างวัดกับหน่วยงานต่าง ๆ ต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบ ติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และมีข้อมูลกลางที่สามารถตรวจสอบได้ การประสานงานที่ดีช่วยให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดเป็นไปตามแผนงานที่กำหนด ลดความผิดพลาดในการสื่อสาร และทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง นอกจากนี้ การประสานงานยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งพระสงฆ์ ชุมชน หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน โดยมีผู้นำวัดเป็นผู้ประสานหลักเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นเอกภาพ การใช้ระบบติดตามผล รายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการใช้ภาษาที่เหมาะสม สุกภาพ และให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การประสานงานเกิดประสิทธิผลสูงสุด ด้านการรายงานผลปฏิบัติงาน พบว่า การรายงานผลเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานของวัดเป็นไปอย่างมีระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยการรายงานผลที่มีประสิทธิภาพควรมีรูปแบบที่ชัดเจน ครอบคลุมข้อมูลการดำเนินงาน

ตามแผนงานของวัด รวมถึง ความคืบหน้า ปัญหา และแนวทางปรับปรุง ทั้งนี้การรายงานผลควรมีความต่อเนื่องเป็นประจำ เช่น รายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี พร้อมจัดทำเอกสารประกอบเพื่อใช้เป็นหลักฐานและสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ นอกจากนี้ วัดควรพัฒนาระบบรายงานผลให้ทันสมัย เช่น การบันทึกข้อมูลลงระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือฐานข้อมูลกลาง เพื่อให้สะดวกต่อการใช้งาน การนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสถิติหรือกราฟก็เป็นวิธีที่ช่วยให้ประชาชนและคณะกรรมการวัดเข้าใจผลการดำเนินงานได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามจากการศึกษา พบว่าการรายงานผลในบางพื้นที่ยังขาดความต่อเนื่อง และผู้ปฏิบัติงานบางส่วนยังขาดทักษะด้านงานเอกสารจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้มากยิ่งขึ้น และด้านการจัดทำงบประมาณ พบว่า การจัดทำงบประมาณเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของวัดมีความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยผลการศึกษาพบว่า การจัดทำงบประมาณที่มีประสิทธิภาพต้องเริ่มจากการวางแผนล่วงหน้าอย่างรอบคอบ พิจารณาความจำเป็นของโครงการตามลำดับความสำคัญ และดำเนินการตามกรอบงบประมาณที่มีอยู่จริง วัดต้องมีการเบิกจ่ายตามวัตถุประสงค์ มีการจัดทำหลักฐานประกอบ เช่น รายรับ รายจ่าย ใบเสร็จ และรายงานผลโครงการอย่างครบถ้วน พร้อมทั้งนำเสนอในการประชุมเพื่อให้คณะกรรมการวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบ นอกจากนี้การจัดทำงบประมาณควรดำเนินไปอย่างโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลต่อชุมชน และใช้ระบบการเงินที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มความถูกต้องและลดความผิดพลาด ตลอดจนควรมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลหลังการใช้จ่าย เพื่อปรับปรุงการวางแผนในปีถัดไป ทั้งนี้ยังพบว่าการจัดทำงบประมาณที่ดีควรเป็นแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของวัดและชุมชน

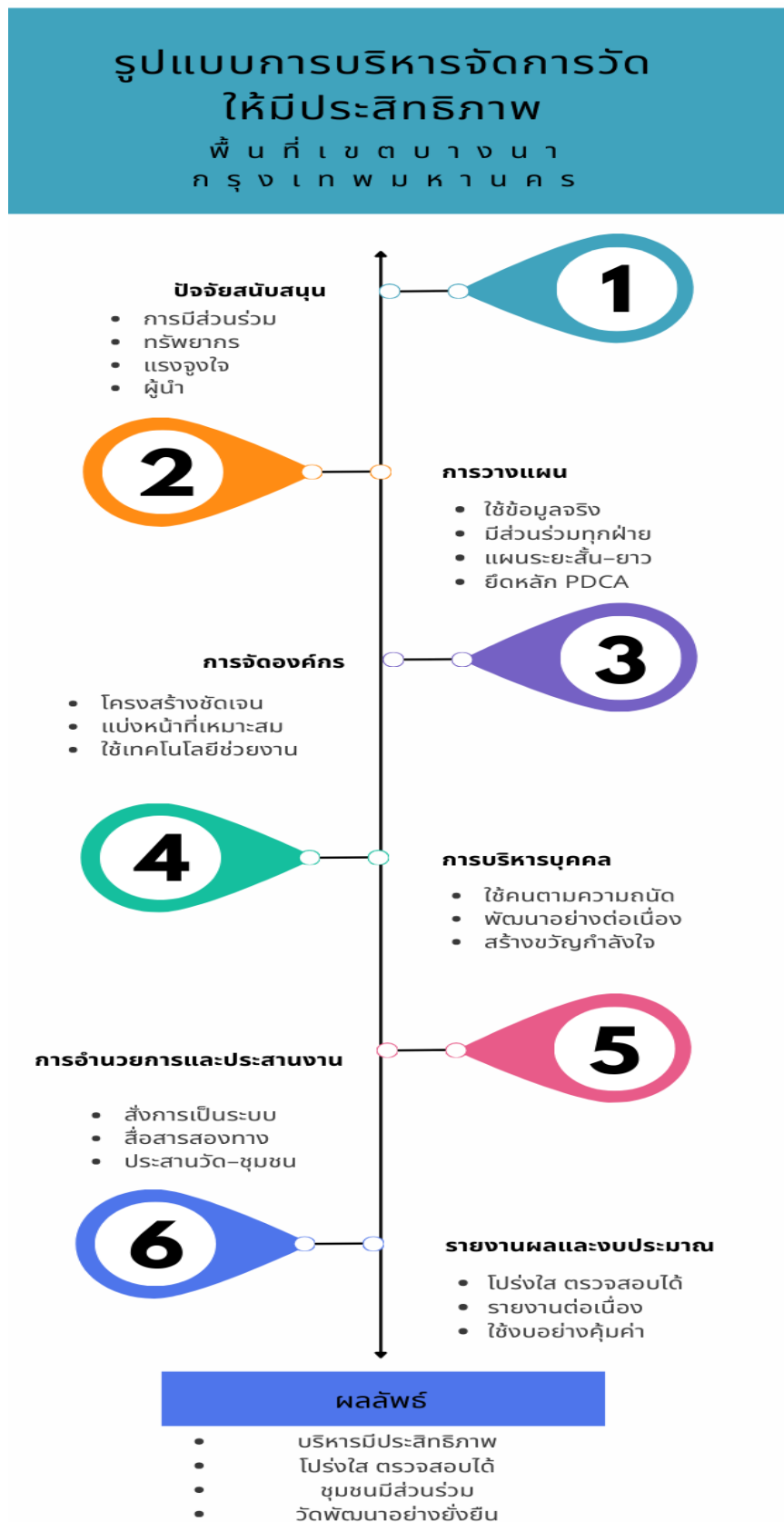
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพ ในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.97$, S.D. =0.665) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านแรงจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านทรัพยากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.98$, S.D. =0.726) ต่อมาคือ ด้านผู้นำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = .95$, S.D. =0.757) ด้านการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.93$, S.D. =0.674) ซึ่งสะท้อนว่าศักยภาพผู้นำในเชิง “การสื่อสารโน้มน้าว การสร้างศรัทธา และการตัดสินใจเชิงระบบ” ยังมีพื้นที่ให้พัฒนา เพื่อให้ภาวะผู้นำมีความสมบูรณ์และช่วยหนุนการบริหารจัดการวัดได้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เมื่ออภิปรายความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Kru Winayathorn Siricheth Siriwatthano et al., (2023) ที่ชี้ว่า “ระบบการจัดการที่ดี การวางแผน และความโปร่งใส” เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการวัด โดยผลการศึกษานี้สะท้อนมิติความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ผ่านความเข้มแข็งของด้านทรัพยากรและแรงจูงใจ รวมทั้งคุณลักษณะผู้นำด้านคุณธรรมที่ได้รับการประเมินสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Amnat Thiraviriyo (khanta) et al. (2024) ที่เห็นว่า การบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย “รูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทและการมีส่วนร่วมของชุมชน” ซึ่งในงานวิจัยนี้

แม้ค่าเฉลี่ยภาพรวมด้านการมีส่วนร่วมจะอยู่เพียงระดับปานกลาง แต่พบว่าวัดมีการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเข้มแข็ง สะท้อนแนวโน้มการมีส่วนร่วมที่เป็นทุนทางสังคมสำคัญและหากพัฒนากลไกเชิงกระบวนการเพิ่มขึ้นจะยิ่งทำให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาวัดขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ที่ชี้ว่าปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารวัดคือ “การจัดการองค์กรและคุณลักษณะของผู้นำ” โดยผลการศึกษานี้พบว่าแรงจูงใจและทรัพยากรอยู่ในระดับสูงมาก และภาวะผู้นำด้านคุณธรรมได้รับการประเมินสูง ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเพิ่มเสถียรภาพการจัดการองค์กรของวัด สรุปโดยรวม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย แรงจูงใจที่เข้มแข็ง และ ทรัพยากรที่พร้อมและระดมได้ เป็นแรงหนุนสำคัญ ขณะที่ ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม เป็นฐานความเชื่อมั่น และการมีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่ควรพัฒนาเชิงกระบวนการให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยทั้งสี่มีความเชื่อมโยงและเสริมพลังซึ่งกันและกัน ส่งผลให้การบริหารจัดการวัดดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม และสามารถใช้เป็นฐานในการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในบทต่อไปได้อย่างมีความชอบธรรมทางวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากผลที่ได้ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็นแผนภาพรูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนา กรุงเทพมหานคร

สรุป

รูปแบบการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพในพื้นที่เขตบางนาควรยึดหลักการทำงานแบบมีระบบ โปร่งใส และมีส่วนร่วม โดยประยุกต์ PDCA ใช้กับการบริหารจัดการทั้ง 7 ด้าน ตามแนวคิดแบบคลาสสิก (POSDCORB) เป็นกรอบการทำงานที่ช่วยให้วัดสามารถขับเคลื่อนได้อย่างเป็นระบบ โดยวัดมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายแนวทางปฏิบัติ และขั้นตอนการทำงานล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดบรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด มีการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอน รวมทั้งมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามอย่างเป็นทิศทางเดียวกัน วัดมีโครงสร้างที่ชัดเจน มีการวางแผนนโยบายที่เหมาะสม มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความรับผิดชอบร่วมกัน รวมถึงมีการส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และทักษะที่ทันสมัยและเหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย การสื่อสารภายในองค์กรต้องเปิดกว้างและชัดเจน เพื่อให้ข้อมูลถึงทุกฝ่ายและป้องกันความเข้าใจผิด มีการประสานงานกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำงบประมาณซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้วัดสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นและเป็นระบบ งบประมาณถือเป็นเครื่องมือในการวางแผนและควบคุมการใช้ทรัพยากรทางการเงินของวัด ซึ่งช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส มีการวิเคราะห์ความต้องการใช้งบประมาณในแต่ละด้าน เช่น กิจกรรมทางศาสนา การบำรุงรักษาวัด ค่าจ้างบุคลากร ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนชุมชนและกิจกรรมพัฒนาสังคม โดยคำนึงถึงรายรับรายจ่ายอย่างรอบคอบ จะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในระบบการบริหารของวัด การจัดทำงบประมาณที่ดีและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้วัดสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างเหมาะสม และมีการควบคุมและติดตามผลการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดเป็นไปตามแผน โดยใช้วิธีการประเมินผลและรายงานผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงและแก้ไขปัญหาได้ทันที่ และมีประสิทธิภาพ มีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมความร่วมมือในทีมงาน เป็นการสนับสนุนให้บุคลากรและพระสงฆ์ในวัดทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจและมีความสุข การให้กำลังใจและสนับสนุนในการทำงานจะช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้วัดสามารถดำเนินกิจกรรมและภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างคุณค่าให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์

1.1 วัดควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชน คณะกรรมการวัด และภาคีเครือข่ายภายนอกเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนวางแผน การเสนอแนวคิด การติดตามผล และการประเมินโครงการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.2 วัดควรเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรทั้งภายในและอาสาสมัครชุมชน โดยจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการ การจัดทำงบประมาณ การใช้เทคโนโลยี และทักษะการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจของวัดในยุคปัจจุบัน

1.3 วัดควรมีแนวทางสนับสนุน เช่น การยกย่องบุคลากร การสร้างพื้นที่ให้แสดงศักยภาพ และการให้ความสำคัญกับบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อกระตุ้นพลังเชิงบวกในการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง

1.4 วัดควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้นำให้มีความสามารถในการสื่อสาร การบริหาร ความขัดแย้ง การใช้ข้อมูลเป็นฐานตัดสินใจ และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก เพื่อเสริมพลังการขับเคลื่อนงานของวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วัดควรนำหลัก PDCA มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบในทุกโครงการ พร้อมพัฒนาระบบบันทึกข้อมูล การรายงานผล การตรวจสอบเอกสาร และการประเมินผล เพื่อให้การบริหารงานมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและเป็นรูปธรรม

1.6 เนื่องจากงานวิจัยนี้มีข้อจำกัดเรื่องกลุ่มตัวอย่าง คือ วัดที่ใช้ในการศึกษามีขนาดที่ต่างกันไป คือ มีทั้งวัดขนาดใหญ่และวัดขนาดเล็ก การบริหารจัดการในบางด้านอาจมีความแตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษาไปยังวัดในเขตอื่นของกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบลักษณะบริหารจัดการในบริบทที่แตกต่าง และตรวจสอบว่าปัจจัยที่ส่งผลในเขตบางนาจะมีรูปแบบเดียวกันหรือแตกต่างกันในพื้นที่อื่น

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงลึก เช่น ทัศนคติของผู้นำ บทบาทชุมชน และวัฒนธรรมองค์กร การวิจัยครั้งนี้เน้นการวัดระดับความคิดเห็นเชิงภาพรวม การศึกษาเพิ่มเติมเชิงลึกจะช่วยให้เข้าใจว่าปัจจัยใดส่งผลต่อประสิทธิภาพอย่างแท้จริงและมีน้ำหนักมากที่สุด

2.3 พัฒนาโมเดลการบริหารจัดการวัดเชิงนวัตกรรมในยุคดิจิทัล ควรมีการศึกษา เรื่องการใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบฐานข้อมูลวัด การสื่อสารออนไลน์ การบริหารงบประมาณดิจิทัลซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการวัดมีความทันสมัยและตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่

2.4 ศึกษาตามช่วงเวลา (Longitudinal Study) เพื่อติดตามประสิทธิภาพการบริหารในระยะยาว และตรวจสอบผลของการนำหลัก PDCA หรือรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้จริงว่าส่งผลอย่างไรต่อวัดในมิติการพัฒนาและความยั่งยืน

References

- Boonbungkird, J., & Chaiyakhet, N. (2022). The goal setting of budget planning that affects organization performance. *Journal of Management Science Research, Surindra Rajabhat University*, 6(3), 200–213. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jmsr/article/view/252916>

- Chunsom, N. (2014). Buddhist Thai temples' financial management: The congruence of good governance principles. *Development Journal*, 54(1), 107–142.
<https://doi.org/10.14456/ndj.2014.11>
- Inphusa, S., Phra Maha Phisit Wisitthapanyo, Phra Honda Vatsatho, & Kositpimanwet, E. (2024). Integration of Buddhist principles with concepts, process theories, and roles in school administration. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(2), 562–579.
<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/4460>
- Kaewchan, J., Paranakinan, K., Phetsute, A., & Phoengurn, T. (2024). Factors impinging upon Wat management in accordance with the Buddhist standard in Bangkok metropolitan administration. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(5), 256–282.
<https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/5497>
- Kaisuriyawong, K., & Bubpaphan, S. (2024). Enterprise management with artificial intelligence in metaverse. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 7(3), 397–411.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/267776>
- Mangsiri, N. (2020). The household financial plan of the communities around Wat Mongkol Chaipattana, the royally-initiated area development project, Chalermprakiat District, Saraburi Province. *Panyapiwat Journal*, 12(1), 64–77.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/241821>
- Molasaeng, R. (2023). Concepts and theories that are the basis of new public sector management. *Journal of Administration, Management and Sustainable Development*, 1(1), 38–52. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd/article/view/32>
- Narknawa, S., Sarnarnyat, S., & Sethakhajorn, S. (2023). The development of a learning center management model based on the new agricultural theory concepts suitable for the elderly society. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(8), 30–48.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/264434>
- Nakprompanao, A., Sawatta, S., & Huadsri, C. (2023). The participation of local politicians to promote the temple as a cultural tourist attraction in Chum Phae District, Khon Kaen Province. *Journal of MCU Ubon Review*, 8(2), 475–488.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/267091>
- National Office of Buddhism. (2021). *Annual report 2021*. National Office of Buddhism.
- Ngampakon, S., Chaisuk, P., Phrakhruphattharadhammakun, Phramaha Sombat Dhanapañño, & Sangnont, K. (2019). Educational administration: Concepts, theories and management models. *Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU*, 6(3), 134–146.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/221960>

- Pawangkanan, T., Ngamprakhon, S., & Boonpoo, S. (2023). The model of educational administration according to the Buddhist principles of integration in the situation education outbreaks of COVID-19 under the Office of the Secondary Educational Service Area. *Pañña Panithan Journal*, 8(2), 29–42.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/269192>
- Phra Amnat Thiraviriyo (Khanta), Phrakrusiripariyattayanusath, V., & Boonsriton, P. (2024). The temple management model in the 21st century. *Journal of Buddhist Studies*, 15(2), 161–179. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JBS/article/view/272646>
- Phrakhruphichitworawet, Phra Udomsittinayok, Phrapalad Raphin Buddhiso, & Phramaha Sumek Samahito. (2022). The participation of temples and communities in long boat racing conservation in Phichit Province. *The Journal of Research and Academics*, 5(2), 1–14.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/247008>
- Phrakruvinaidhorn Sirichet Sirivaddhano, Srirat, N., & Phrapalad Raphin Buddhiso. (2023). Desirable facilities management model of monasteries in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 6(1), 72–86.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bim/article/view/258495>
- Rotjanabutr, S., Saensa, P., Viensima, S., Chulajata, S., Laohasom, P., Khwansanga, G., Thongchay, Y., Vasiythakampol, R., Worrawannotai, N., Isavorapant, C., & Pongnoi, N. (2023). A preliminary study of the mural paintings of Wat Ta Mon for conservation planning. *Silpa Bhirasri (Journal of Fine Arts)*, 11(1), 149–196.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jfa/article/view/261488>
- Watcharasin, N., & Chalardsakul, C. (2023). Organizational management for success in the 21st century. *Journal of MCU Social Development*, 8(3), 247–257.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/article/view/267480>